

SIKLÓS VÁR,

hogy értékekre találj!

Kiadvány a helyi értékekről

Siklós értékei

Siklós Dél-Baranya és a Dráva-mendence természeti, történelmi és kulturális értékekben egyik leggazdagabb települése. A város a Villányi-hegység ölelésében, a Dráva menti-síkságból kiemelkedő dombot uraló vár köré épült. A vár meghatározó szerepet töltött be a történelem során, s Magyarország legépebben megmaradt erődítménye. Az évszázados zömök, testes, fehérre festett falai messziről feltűnnek az erre haladónak. A vár megélt történelme irányjelzőként állítja a hagyomány tiszteletét korunk és a jövő embere számára.

Siklós városa kiemelt figyelmet fordít a város építészeti, kulturális és társadalmi értékeire. A helyi értéktár bizottság az építészeti emlékek közül a siklósi várat, a Szentháromság katolikus templomot, a református templomot, a Szent Demeter ortodox templomot és az Europa Nostra díjaztsámit, valamint a Bazilika Minor címet kiérdemlő máriagyúdi bazilikát emelte a helyi értéktárba.

A térség központi szerepét is betöltő kisvárosban lüktető kulturális élettel találkozunk. A város hagyománytiszteletének köszönhetően a Tenkes kapitánya kultusza és a Vince-nap került a helyi értéktárba, míg a társadalmi kategóriában a Dolce Hegedűegyüttes, a Tenkes Vegyeskar és a Siklósi Vár- és Múzeumbaráti Kör érdemelte ki e méltó elismerést.

A kiadvány megismerteti Siklós értékeit. A város múltjából erőt merítve és a kulturális és társadalmi hagyományok tiszteletével felvértezve pedig bemutatja mindazon értékeket, melyekre méltán lehetnek büszkék az itt élők és a várost felkereső vendégek is. Ismerje meg Siklós értékeit, látogasson el a városba, sétáljon és ismerje meg a megidézett történelmi emlékhelyeket, a vallásosság sokszínűségét! Élvezze a város tradícióit és ezek hagyományaira hangolt programjait, melyeken meghallgathatja, illetve megismerheti a település művészeti csoportjait is.

Polgármesteri köszöntő

SZERETETTEL KÖSZÖNTÖM AZ OLVASÓKAT!

Polgármesterként 2019 októbertől vezethetem Siklós Városát. Különösen büszke vagyok arra, hogy az itt élő és dolgozó emberek összefogásának, együtt-gondolkodásának köszönhetően sikerült korábbi elképzeléseinket, terveinket elindítani, részben megvalósítani. Jó látni és érezni, hogy mindannyian elkötelezettek vagyunk szeretett városunk további fejlődése érdekében. Célunk, hogy a siklósiaknak otthont, családi környezetet, vendégeink számára emlékezetes pillanatokot és maradandó élményeket biztosítsunk. A hozzánk látogató turistáknak szeretnénk ízelítőt adni épített

örökségeinkből, turisztikai attrakcióinkból, elmélyülhetnek történelmi hagyományainkban, tájékozódhatnak a településünkön megrendezésre kerülő sokrétű és gazdag kulturális eseményekről. Büszkék vagyunk helyi értékeink gyűjteményére, amelyek az értéktárba felvételt nyertek. Kiadványunk célja, hogy tovább erősítsük értékeinket, amely bemutatja, hirdeti őket. Bízom benne, hogy az utazási célokat kereső vendégeink kedvet kapnak ahhoz, hogy megismerjék gyönyörű mediterrán vidékünket, ezen belül Siklóst, a vár városát. Nyugodt hétköznapokat és tartalmas időtöltést kívánok!

*Riegl Gábor
polgármester*

„Ezredéves múltja során Siklós és a siklósi vár
nagy jelentőségű hely volt.
... mindig egy darabja a magyar történelemnek.
(Dr. Fejes János: Siklós múltja)”

A Dráva-menti síkságból kiemelkedő
rög – tetején a 13. század óta épülő,
változó várral. Körülötte a város –
szűk, kacskaringós belvárosi utcács-
káival, melyek a múlt emlékét őrzik.
Lakótelepeivel és modern sorházaival,
új középületeivel, üzleteivel, elkerü-
lőútjával, melyek a közelmúlt és a je-
len igényeit elégítik ki, a ma építészeti
stílusait, ízlését örökítik át a jövőbe.
Ám a város nem a falak, épületek, köz-
területek együttese.

A város él: gondolkodik, alkot, épít,
szeret, szórakozik, pihen – és emléke-
zik. Emlékezik mindarra, ami korábban
történt vele és körülötte. Emlékezik a
múlt tetteire, megélt élményeire és
gondjaira, eredményeire és kudarcaira,
melyek tanulsággal szolgálnak, meg-
fontolásra készítenek, biztatást adnak
– a jövő alapozásához.

Emlékezik az egyes város lakó és em-
lékezik a város.

(VONYÓ J. 2000. pp. 11)

Siklós Dél-Baranya és a Dráva-medence természeti, történelmi és kulturális értékekben egyik leggazdagabb települése. A város a Villányi-hegység ölelésében, a síkságból kiemelkedő dombot uraló vár köré épült. A siklósi vár az egyik legépebben megmaradt hadászati létesítmény, s egyben az egyik legjelentősebb magyar reneszánsz stílusú építmény. A Siklósi, a Gara és a Perényi család idejében nádori székhely volt. A vár építészeti emlékei, kiállításai, a római hagyományokon alapuló szőlő- és borkultúra, a máriagyűdi Mária-kultusz megismerése különleges élményt jelent.

Siklóson minden adott a pihenéshez, szórakozáshoz: a mediterrán jelleg, az emberek kedvese, vendégszeretete, a látnivalók, a gasztronómiai kínálat és az évszázados borkultúra.

2011 tavaszától egy modern látogatóközponttal kiegészült felújított és meg-
szépült vár fogadja a látogatókat. A legutóbbi fejlesztési munkálatok 2021-ben
fejeződtek be. A fejlesztés során a várbástya körül 45 darab parkolóhelyet épí-
tettek, köztük e-autók töltésére szolgáló állomás is létesült. Emellett a várkert-
ben sétányokat alakítottak ki, külső lépcsőket újítottak fel és újat is építettek, a
sétányokat és az egész várkertet pedig éjjel hangulatos közvilágítás világítja be.
A várkert teljesen új arcát mutatja meg az itt kialakított rendezvényterrel, szol-
gáltatóházzal és játszótérrel. A parkot felkereső látogatók kiszolgálására több-
funkciós szolgáltatói létesítmény épült, ahol a rendezvényeken fellépő előadók
részére öltözők is létesültek.

A siklói vár hazánk fontos történelmi nevezetessége, egyik legépebb, legeg-
ségesebben megmaradt várkastélya, kulturális örökségünk része, mely évről
évre egyre növekvő számmal vonzza a turistákat szerte az országból, sőt a ha-
tárokon túlról is. Egész éves nyitva tartásának és változatos szolgáltatásainak,
programjainak köszönhetően remek helyszíne családi és baráti kirándulásoknak,
szervezett iskolai utaknak, csapatépítő tréningeknek, esküvőknek.

*Csodatévé búcsújáróhely -
A Máriagyüdi Bazilika*

A már a rómaiak idején lakott településen 1333-ban plébániatemplom állt, ahol a török időkben is folyamatos volt a keresztény istentisztelet, s a hódoltság békésebb évtizedeiben a környék legjelentősebb települései közé tartozott. Ebből az időszakból származnak azok a legendák, amelyeket a ferencesek a 18. század közepén jegyeztek le. Ezek szerint Szent István korában bencés szerzetesek kápolnát építettek egy szláv eredetű Mária-szobor fölé. A szobor aztán eltűnt, majd egy csodatévő forrásnál remeték találtak rá. A 17. század második felében vették kezdetüket a templomnál a *Mária-jelenések*. A siklósi ferences rendházfőnök 1698-ban kegyszobrot hozott a Kaproncáról, amelyet aztán a Rákóczi-szabadságharc idején el kellett menekíteni Gyúdról – a későbbi tanúvallomások szerint a támadók ugyanis a szobrot el akarták pusztítani, ám ez *több egymást követő csodának* köszönhetően nem sikerült. A kegyszobrot először a siklósi várban helyezték biztonságba, majd – miután a várat bevették a rác csapatok – Eszékre szállították. Ez a szobor mindmáig az eszéki ferences templomban látható. 1706-tól újabb jelenések kezdődtek Gyúdon, ami a harcok idején is ébren tartotta a Mária-tiszteletet a környéken. 1713-ban Nesselrode Ferenc Vilmos pécsi megyéspüspök adományozott új kegyszobrot a kegyhelynek, amely ma is ott áll a főoltár trónusán. Az 1714. évi pécsi zsinaton már a „Szűz Mária csodás szobrával és templomával” ékesített Gyúdról írtak a források, ahová a csodás gyógyulások és a Mária-jelenések hírére egészen távoli vidékről érkeztek a hívek. A 18. század első harmadában Gyúd már nagy jelentőségű kegyhelyé vált – főképp 1737-38-as pestisjárvány idején érkezett ide nagy számú hívő fogadalmi körmenetben a környékbeli településekről. Ezt követően létesült a ferences rendház, és magát a templomot is kibővítették. Ugyanakkor az évkönyvek tanúsága szerint a csodás gyógyulások folytatódtak: 1723 és 1799 között 302 esetet jegyeztek föl. 1805-ben VII. Pius pápa búcsú kiváltságokkal látta el Máriagyúdot, 1846-ban pedig Scitovszky János pécsi megyéspüspök hivatalosan is kegyhelyé nyilvánította, és Gyúdon ismét önálló ferences residentia – nem teljes jogú rendház – létesült. 1860-ban helyezték el a domboldalban a Fájdalmas Anya szobrát, 1900-ban pedig a keresztény Magyarország 900 éves fennállása emlékére felállították – Kiss György cink korpuszával – a jubileumi keresztet. Ebben az évben készült el a mai orgona is, melyet aztán többször bővítettek.

1927-ben került a templom mellé az Immaculata-szobor. 1934. december 26-án Gyűd felvette a „Máriagyűd” nevet. 1977-ben Siklóshoz csatolták. Ebben az évben az egyesítéssel együtt Siklós városi címet kapott. A templomban 1935-ben öt új harangot szenteltek. 1937-38-ban megépítették a templom melletti szabadtéri oltárt. Ekkor készült el az új Fájdalmas Anya-szobor, a Magyarok Nagyszonya-szobor, valamint a Szent Ferenc-szobor a várfal tövében. 1950. június 10-én állami nyomásra Máriagyűdről távozniuk kellett a ferenceseknek. A kegyhely gondozását egyházmegyei papok vették át. A kegyhely azonban tovább élt. 1985-ben nyugdíjas papi otthont emeltek a nagyszámú zarándok ellátásának segítésére. A kilencvenes években a kegytemplom megújult: új tetőt, toronysíksakat, fűtést, padlózatot, világítást, sőt új freskókat is kapott.

1998-ban külsőleg és belsőleg megszépülve fogadhatta a kegytemplom az Eszékről látogatóba érkező, 300 éves első kegyszobrot. 2008. június 24-én XVI. Benedek pápa „basilica minor” címet adományozott a kegytemplomnak. Ekkor készült a szentély berendezése. 2013-ban jubileumi Szentévvvel ünnepelte a Bazilika a 300 éves jelenlegi kegyszobrot.

A kibővített templom 37 méter hosszú, 22 méter magas és 14 méter széles, és mintegy 820 fő befogadására alkalmas. A titulus ünnepét július 2-án, Sárlos Boldogasszonykor tartják. A szentélyhez kapcsolódik dél felől az 1742-ben hozzáépített Szent Mihály-kápolna, melyet Griller Mihály uradalmi tiszt építtetett hálából, hogy családjával együtt megmenekült a pestistől. Ebben a kápolnában egy boltíves mélyedés található, amely a hagyomány szerint a Szent István-kori első kápolna maradványa.

A templom ékessége az 1713-ban készítettett új kegyzsobor, amely később egy mives ezüstpalástot kapott; a rajta látható ezüst szívet 1921-ben adományozta Zichy Gyula püspök, az előtte látható ezüst rózsza 2009-ből származik, az ezeréves egyházmegye ajándéka. A szobor a siklósi vörös márványból, valamint itáliai fehér márványból készült neobarokk főoltáron kapott helyet. A templomhajóiban mindmáig megtalálhatók a 18. századi barokk padok és oltárok a ferences faragó-műhely munkáját dicsérve.

A Jézus Szíve-kápolna – a korábbi Nepomuki Szent János-kápolna – berendezése a templomával egyidős.

A KEGYHELY TÖRTÉNETE

Az épületegyüttes fölött található szabadtéri oltár és az árkádos hodályok adják a nagybúcsúk állandó színterét. Fölöttük magasodik az 1751-ben épült kálvária, mellette a katolikus temető. A kálvária Zsolnay-kerámia stációkép-sorozatát 1949-ben szentelték fel.

A temető alatt vezet fel a sétány a Fájdalmas Anya szobrához. Innen juthatunk tovább a Jubileumi Kereszthez, Kiss György szobrászművész alkotásához, amelyet a népnyelv – a fémszobor üregeibe egykor beköltözött vadméhek nyomán – sokáig Mézes Jézusnak nevezett.

A Fájdalmas Anya szobrától kacskaringós ösvény vezet vissza a templom nyugati kapujához.

A templom előtti „várfal” mai formájában 1934-ben készült el, a főlépcső két oldalán. Az alatta kialakított sétányon állították fel Assisi Szent Ferenc szobrát. A sétány a pavilonsor udvarába torkollik, ahol a Látogatóközpont működik.

A nevezetes források közül a gyűdi forrás – amely a templom alatt, az úgynevezett Kút völgyben folydogált – ma már jobbára csak tavasszal telik meg vízzel. A szerepét átvette a mesterségesen kialakított Szent Pál kútja. A másik, az úgynevezett Szentkút a gyűdi és siklósi szőlőhatárnál, a Csukma-dűlőnél található. Vízéből rendszerint hazavittek a zarándokok a híres „gyűdi korsókban”.

Ma is jóvízű forrásként várja a hegy népet és a fáradt vándort. Jelentőségére utcanév emlékeztet.

Siklói Szentháromság Római katolikus plébániatemplom

A KEGYHELY ÉS KÖRNYEZETE

Siklós települését már ősidőktől fogva lakták, a rómaiak is megtelepedtek és erődöt (castrum) emeltek a várhegyen. A honfoglalás után a Kán nembeli Soklyosi (Siklói) család birtokolta a várat 900-tól 1387-ig. Ők alapították a várhegy délkeleti csücskében álló középkori templomot, melynek védőszentje Szent Anna volt.

A templomról a legkorábbi írásos emlék 1333-ból származik. Később minden biztonnal átépítették, ami már a Gara család idejében történt. A szentély feltárása során egy páncélos alakot ábrázoló, felirat nélküli, vörös márvány sírkőre bukkantak. A rajta látható címer alapján Gara

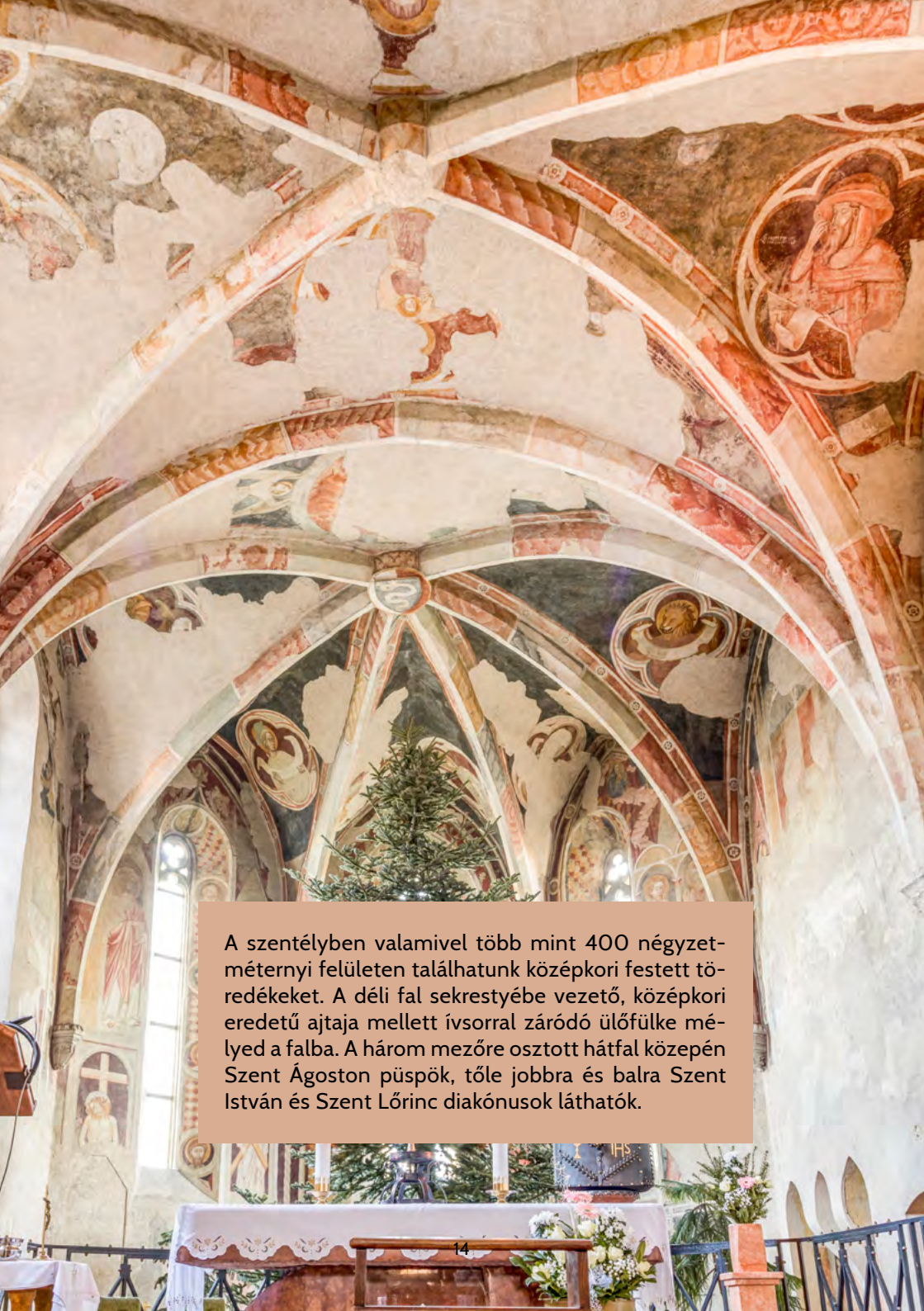
I. Miklós nádor síremléke lehetett. Fia, Gara II. Miklós idehozatta apja pompás sírkövét, és az oltár előtt helyeztette el. Az 1410-es években a szentély teljes falfelületét olasz mesterek falképekkel díszítették. A képek tematikáját Gara II. Miklós nádor megbízásából az ágostonos kolostor házfőnöke határozta meg. A freskók Szent Ágoston tanításának leglényegesebb tételeit jelenítik meg. Az oltár felett a Maiestas Domini, a fenséges Krisztus emeli magasba az Élet könyvét, hangsúlyozva, hogy ő minden lét és megismerés forrása (csak kis töredék látható). A három keleti boltozati süvegen négy ószövetségi próféta és a két nagy templomépítő király, Salamon és Dávid tekint ránk mellképekről.

Ezt követően kapott helyet Szent Anna, a templom, illetve Gara II. Miklós feleségének, Cillei Anna donátor asszony védőszentjének ábrázolása. Szent Anna képe mellett kétoldalt a négy nyugati egyházatya: Szent Ágoston, Szent Ambrus, Nagy Szent Gergely és Szent Jeromos félalakos képe jelenik meg. E két boltsüvegen a zárókő közelében a Nap és a Hold emberarccal és sugarakkal övezve tűnik fel az aranycsillagos égen, ami a kozmoszra, valamint az Ó- és Újszövetség egységére utal. Az oldalfalakon a főhelyen, az oltár mögött, a gótikus ablakok között két sorban egymás felett a tizenkét apostol alakja kapott helyet.

A szentélyben valamivel több mint 400 négyzetméternyi felületen találhatunk középkori festett töredékeket. A déli fal sekrestyébe vezető, középkori eredetű ajtaja mellett ívsorral záródó ülőfülke mélyed a falba. A három mezőre osztott hátfal közepén Szent Ágoston püspök, tőle jobbra és balra Szent István és Szent Lőrinc diakónusok láthatók.

A török hódoltság korában a templomot nem eredeti rendeltetésének megfelelően használták. A török uralom után 1687-ben Boszniából ferences szerzetesek érkeztek, és telepedtek meg Siklóson. Ők látták el az itteni hívek lelki gondozását. A romos épületet teljesen átalakították. A szentély északi falán nagyméretű ablakot nyitottak, padlója alá a XVIII. században kriptát építettek.

A hajó észak-nyugati sarkában álló tornyot 1751–1755 között emelték. Az oldalkápolnát szintén ebben a korban építették. A templomban ekkor a ma is jól több oltár állt. A legértékesebb a barokk főoltár volt, ami a gótikus freskók megtalálása után nem lett újraállítva, egyedül a főoltárkép látható a mellékkápolnában. A ma is látható mellékoltárok is ebből az időszakból származnak: Szent Antal oltár (1753), Szent Ferenc oltár (1760), a tizennégy segítő szent oltára az oldalkápolnában (1751). A szószék 1755-ben készült, az orgonát a híres pécsi orgonaépítő manufaktúra, Angster József és fia készítette, 1891-ben. Az oldalkápolnában látható ún. kegyúri padot a siklósi vár utolsó birtokosa, gróf Benyovszky Móric főispán készítette a maga és családja számára 1921-ben.

A XVIII. századi, valamint az 1931-ben elvégzett nagyobb javítások, átépítések a középkori freskók részleges pusztulását eredményezték.

A lemeszelt freskókat 1985-ben falkutatások alkalmával fedezték fel, a feltárás kisebb megszakításokkal 1995-ig tartott. Ennek eredményeképpen templomunkban Magyarország ma ismert gótikus falképei közül a legjelentősebbek láthatók.

Református templom

A siklósi református egyház a helyi hagyomány szerint egyidős a magyarországi reformációval.

Az igen hiányos dokumentumok szerint Siklós első református lelképásztora Siklósi (vagy Szilvási) Mihály volt, aki egyes vélekedések szerint a város szülőteként költözött Újhelyre – a mai Sátoraljaújhelyre –, amely Siklós-hoz hasonlóan Perényi-birtok volt akkoriban. Ott 1522-ben már református szellemben hirdette az igét, és ezután munkálkodott Siklóson.

Siklós 1543-tól török kézen volt. A város társadalmi összetételéről is tudósító török adóösszeírások nyomán tudjuk, hogy a 16. század második felében nem történt lényeges változás a keresztény lakosság számában: ekkortájt mintegy félszáz család élt itt a mohamedánokon kívül. Azonban tudható, hogy a protestantizmus a szultáni porta uralma idején is élt a Dráva mentén. A fennmaradt adatok szerint a siklósi gyülekezet Nagytótfaluba járt istentiszteletre, mert Siklóson nem volt református templom.

1766-ban már ismét a templom javításáért fogalmaztak kérvényeket a protestáns tanok követői, amelyek révén felújíthatták, majd bővíthették az imaházat. 1791. augusztus 25-én teheték le végre a siklósi református kőtemplom alapkövét, melynek megáldására 1806-ban került sor. A siklósi templom felszerelése lassanként fejlődött, 1813-ban orgonát építettek, amit csak 1875-ben renováltak. 1826-ban három harangot öntöttek a gyülekezetnek. 1866-ban az addigi fazsindelyeket lecserélték cserépre.

1877-ben közadakozásból belső ajtókat készítettek, és siklósi márványból faragott szószéket, úrasztalát állítottak.

1700 után épült fel a protestánsok siklósi temploma, vagy ahogy egy 1722-es káptalani jelentés írja, a gyülekezetnek van egy „újabb építésű, vesszőből és sárból tapasztott református temploma”. A megfogalmazásból akár arra is következtethetünk, hogy korábban állt már a városban református kőtemplom, amit a törökkor után lerombolhattak. Mária Terézia 1749-ben, számos kérvény benyújtása után engedélyezte a következő fatemplom felépítését. Az előző prédikátor halála

után, 1758-tól 1796-ig Karancsi János lett a lelkész. 1763-ban megvásárolta az első, a következő évben munkába állított harangot, ami 1882-ben meghasadt, de újraöntve összesen 119 évig szolgált a reformátusokat. Az ősi, évszázados parókia helyett 1839-ben emelték a mai lelkészlak elődjét.

A híveinek számáról a lakosságszámadatai tudósítanak: 1841 és 1910 között Siklós lakossága 3207-ről 5782-re növekedett, eközben a reformátusok száma 1058-ról 1154-re emelkedett.

A siklói református iskolák története összefonódik a gyülekezet történetével, legalábbis abból a szempontból, hogy a lelkészek a korai időszakban a gyermekek „lelki tanítójának” szerepét is betöltötték. 1850-ben aztán már 115 kisgyermek tanult a parókiához épített iskolában. 1860-ban döntött a presbitérium egy korszerűbb tanterem kialakításáról, amit 1877-ben egy tanítói lakással is megtoldottak. 1916-ban a Felső-baranyai Református Egyházmegye augusztus 29-i döntésével polgári leányiskolát alapított Siklóson. A templomban 1923-ban pótolták a háború alatt elvitt két harangot, 1925-ben bevezették a villanyt, 1927-ben renoválták a templomot.

Szent Demeter ortodox templom

A templom copf stílusban épült. Szabadon álló épület, amelyet udvar vesz körül, s az utcától kőkerítés választja el. Ez a XVIII. században a görögkeleti templomok építésénél fontos konvenció volt. Megdőlt tornya a bejárati oldalon, a templom tömegétől félig kiugrik. A homlokzatot, valamint a torony sarkait copf vázák díszítik. A torony felső emeletén a négy égtájra mutató óra van. Egyhajós, csehboltozatokkal fedett épület, keresztkarral és nyomott íves apszissal. A berendezése 1806-ban, míg az ikonosztáz 1836-ban készült.

A templom a 2000-es évek elején külső felújításon esett át. 2018-ban az ikonosztáz restaurálása is megtörtént. Stefan Stiljanovity a 16. században tűnt fel, amikor az oszmán seregek Szerémség és Szlavónia ellen fordultak. A feltételezések szerint az 1526-os mohácsi csatáig Morovic majd Orahovic településeken állomásozott. Ferdinánd király birtokokat adományozott számára, ő pedig felajánlotta haderejét az oszmánok elleni harcokhoz. Bár 1533-ban Ferdinánd békét kötött a törökkel, hamarosan az oszmánok ismét Szlavónia ellen fordultak. Stefan részt vett a gorjani csatában, ahol súlyos vereséget szenvedtek (1537). Stefan a valpói vár parancsnoka és tudósítója volt (1540), a várat Murát bég megtámadta (1543), amit hősiiesen védett, de az oszmán túlerő elfoglalta (1545).

Uram irgalmazza!
Dicsőség az Atyának
Szent Léleknek, most és
mindörökkön örökké. Amen.
Mi Atyánk, ki a men-
szenteltesek meg a Te

Ezután Stiljanovity a siklósi várba húzódott. Ő telepítette le a szerbeket ezen a tájon, amikor II. Ulászló neki adományozta Siklóst, ahol rövidesen meghalt és, itt is temették el, Siklós mellett, Göntéren.

Röviddel ezután Siklós is török kézre került. A török katonák – egy helyi monda szerint – egy este Stiljanovity sírjának helyén fényeket láttak. Annak reményében, hogy majd ott kincset találnak, odamentek, és kutatni kezdtek. Végül kincset nem, ám egy holttestet találtak. Stefan jelenéséről hamarosan a šišatovaci kolostorban is értesültek. A kolostor lakói ezután 1545-ben, a törökök méltó „megajándékozása” után az ereklyét elszállították a Šišatovac kolostor Isten Anyja Születésének szentelt templomába. Az ezt követő évben pedig megtörtént a szentté avatás.

Pasije szerb pátriárka 1634-ben Šišatovac kolostorába érkezett, hogy leboruljon Szent Stefan előtt, ahol hosszabb ideig maradt, megírván a neki szentelt irodalmi művét (*Povesno slovo o Svetom Stef nu Štiljanoviću*). Az ereklyét elvitték, de a sírhely megmaradt, ahol a siklósi szerbek minden év nyarán megemlékezést tartanak.

A „siklósi Szent Istvánnal” együtt érkeztek tehát azok a szerbek a környékre, akik számára előző, 1738-ban emelt templomuk leégését követően 1806-ban épült meg a ma látható Szent Demeter-templom, melynek kertjében sírhely emlékeztet az ortodox egyház szentjére. Minden évben ősszel megrendezésre kerül a Demeter-napi búcsú. Istentiszteletet évi 3-4 alkalommal tartanak.

Malkoçs bég dzsámái

A dzsámi építtetője Evlija Cselebi 17. századi beszámolója szerint Malkoçs bég (Malkoç Bey), a kilisi (klisszai) szandzsákbég lehetett, valamikor 1543 és 1565 között. Siklós 1686. évi visszafoglalásakor még épségben állt a mecset, de az elkövetkezendő évszázadokban minaretje és előcsarnoka (szahn) elpusztult, az épület pedig többszöri átalakításon esett át. Török építészeti jellegét a piactér és a fogadók szomszédságában álló alsóvárosi épület a 19. század derekára jórészt elveszítette. A lakóházként használt épület a 19. század második felében további átalakításokon esett át, az eredeti ablaknyílások részben eltűntek, 1901-ben pedig – amikor több szomszédos házzal összeépítették – kupoláját és falainak egy részét is lebontották.

Az akkor a siklósi művelődési ház udvarán álló, gyakorlatilag elpusztultnak hitt dzsámi régészeti és műemléki feltárása 1969-ben indult meg.

A műemléki helyreállításra az 1990-es évek első felében került sor, s bár a munkálatok csak 1994-re fejeződtek be, az épület 1993-ban elnyerte az Europa Nostra-díjat. A belső tér rekonstrukciójához nagy segítséget kaptak a szervezők az Ankarai Néprajzi Múzeumtól, amely korabeli szakrális tárgyakat bocsátott a siklósi dzsámi rendelkezésére. Napjainkban a helyreállított, rekonstruált belső térű épület belépőjegy ellenében látogatható, illetve a délszláv háború éveiben Siklóson és környékén letelepedett kisszámú iszlám közösség imahelye.

A felújított, négyzet alaprajzú dzsámi alapfalait kőből és téglából húzták fel, délkeleti homlokzatán a részben eredeti részeket újkori vakolás egészíti ki. Mérete: 12,2 x 12,2 méter. A homlokzatot eredetileg is három sor ablaknyílás törte át, melyek közül az egykor kőkeretes földszintiek egyenes záródásúak, számárhátíves tükörrel. Az emeleti ablakok tompa csúcsíves záródásúak.

Az épületbelsőbe nyíló bejáratnál rendelkező minaret az épület nyugati sarkán állott, csupán lábuzatának töredékes maradványai maradtak fenn. Az északnyugati homlokzaton helyezkedik el a bejárat, ezt valaha félnyereggtetővel védett kettős előcsarnok (szahn) védte, amelynek alapjait a régészeti ásások során feltárták. A bejáratot idomtégla keretezi, egykor az ajtónyílást feltehetően díszes kőkeret szegélyezte.

Belül, a dzsámi Mekka felé néző, délkeleti falának közepén áll az imafülke, a mihráb. Tizenkét szögű záródású (ebből öt képzeletbeli sík a járószint alá esik), felső részét gazdagon díszített sztalaktitboltozat fedti. A mihráb egykori keretezését feltehetően szintén idomtégla alkotta. A belső falakat

további, változatos formai kialakítású fali fülkék tagolják. A feltárások alapján a mihráb jobb oldalán állt a kőalapozású szószék, a minbar, a bejárat felőli oldalon futó lépcső pedig a nők karzatához, illetve a minaretbe vezetett. Ezt szintén rekonstruálták. A falat díszítő feliratok és az eredeti belső vakolás nem maradt fenn.

MŰEMLÉK
MALKOCS BEJ
DZSÁMI
ÉPÜLT
1543 ÉS 1565
KÖZÖTT
HELYREÁLLÍTOTTA AZ
ORSZÁGOS
MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL
1994

Siklósi Dolce Hegedű Egyesület

MEGALAKULÁS

A Siklósi „Dolce” Hegedű Egyesület az egykori siklósi Zeneiskola növendékeiből alakult 1995-ben, különlegessé teszi a rendhagyó, csak hegedűsökből álló összeállítás. A kezdetekkor csupán néhány tagot számláló kis csapat az évek során folyamatosan bővült, változott, mindenkit a zene szeretete és a közös muzsikálás öröme tartott és tart össze. Alapító tagjai közé tartozik Magyar Lilla, Lupek Éva, Pajor Zsófia, Rózsa Bernadett, Molnár Anna Kitti, akik még napjainkban is alappillérei, stabil és meghatározó egyéniségei a csapatnak; de az évtizedek alatt nagyon sokan mások lettek

résztevői, tagjai az együttesnek. Az együttes fontosnak tartja még alapító tagjai közt megemlíteni Szabó Editet, aki hosszú ideig szinte „koncertmesteri” helyet töltött be, ő vezette, irányította a színpadon a játékot, a fellépéseket, ő tartotta össze a tagokat. Rajtuk kívül részt vettek az együttes életében, munkájában, és az alapító tagok között voltak: Tóth Veronika Médea, Kovácsévics Mariann, Boros Andrea, Pál István, Troján Tímea, Bakó Violetta, Kiss Báborka, Thaly Eleonóra, Schmidt Anikó, Jakab Renáta, Gyuris Nikolett majd következtek Döme Réka, László Gabriella, Boda Nikolett, Bacsa Eszter, Batik Eszter, Sátay Éva, Uracs Mónika, Rohály Vanda, Kajus Virág Mária, Poszaváczy Flóra, Gottvalcz

Anita, Tar Sára, Radosnai Dorottya, Keczei-Mészáros Anna, Nádas Lilla, Szabó Lili Petra, Popovics Léna, Falb Bence, Agárdi Anette, Kristóf Száva. Folyamatos a létszám változása, ahogy életük, továbbtanulásuk, tanulmányaik változtak, úgy alakult az együttes állandó tagsága is. A 2022-es évben Pánki Dániel, Komjáthy Kamilla, Polovi Gréta, Stejer Friderika, Kovács Virág, Kosztics Mirella Veroni-

ka alkotja az együttest. Az együttest a kezdetektől napjainkig hűségesen kíséri zongorán Agárdiné Hohmann Anett.

A Dolce együttes vezetője és alapítója Zavagyákné Dolgos Éva, a siklósi zeneiskola hegedűtanára, aki fontosnak tartja a tagok szerepvállalását, név szerinti megemlékését, hisz nélkülük nem lehetett volna mindaz, amit a Dolce eddig elért.

KONCERTEK, FELLÉPÉSEK, SIKEREK

Már megalakulásuk első évét követően nagy sikerrel szerepeltek Abonyban egy országos zenekari találkozón, ahol unikálisnak számított együttesük az összeállítása miatt, s mindez napjainkig elmondható országosan is.

Fennállásuk során több országban léphettek közönség elé, szerepeltek Ausztriában (Graz, Feldbach), Horvátországban (Eszék), Németországban (Lipcse, Drezda, Fulda), Felvidéken (Szepsi), Olaszországban (Velence, Forno di Taro), illetve Erdélyben (Arad, Nagyvárad, Székelykeresztúr, Székelyudvarhely, Kobátfalva, Csík-somlyó, Déva, Medgyes, Makfalva, Túr, Csernakeresztúr, Csíkszentdomokos, Gyimesbükk településeken).

2001-ben a millenniumi, „Kultúrával a Nyugat kapujában” elnevezésű országos versenyen több fordulót követően

bejutottak a Szolnokon megrendezett döntőbe, ahol nagyon sikeresen szerepeltek, majd záróakkordként a Pécsi Nemzeti Színházban léptek fel a verseny kiemelkedő produkcióiból összeállított gálahangversenyen.

2002-ben kulturális tevékenységükért megkapták Siklós Város Batthyány Kázmér-díját, amely a díszpolgári cím utáni legmagasabb kitüntetésnek számít.

2003-ban az a megtiszteltetés érte az együttest, hogy – a Megyejárás keretein belül – az új Budapesti Nemzeti Színházban közreműködtek a megyei kiállítások megnyitóján.

2002-ben, 2005-ben és 2009-ben az együttes képviselte Baranya megyét a Feldbachban és Grazban megrendezett Európa Napokon.

Képek forrása Magyar Lilla

2006-ban, 2012-ben és 2015-ben nagyon emlékezetes és szép, egy-egy hetes, koncertekkel egybekötött erdélyi körutazáson vettek részt.

2007-ben Németországban (Fulda) vendégszerepeltek.

Nagy szeretettel vesznek részt a város szinte minden kulturális rendezvényén (Siklós Art, Siklósi Szalon, Múzeumok Éjszakája), a máriagyúdi bazilika

eseményein, de számos megyei (megyenap), sőt országos rendezvényen (POSZT) is felléptek.

2005-ben, 2010-ben, 2015-ben és 2021-ben nagy sikerű, telt házas koncerttel ünnepelték fennállásuk 10., 15., 20. és 25. évfordulóját a siklósi művelődési házban, illetve a várban.

Az együttes hosszú évek óta résztvevője az országos hírű Ördögkatlan Fesztiválnak.

Szintén sok éven keresztül aktív szereplői voltak a Pécsi Adventi Napoknak, melynek keretében a pécsi bazilikában adhattak önálló koncertet.

A Csorba Győző Könyvtár szervezésének köszönhetően Baranya megyében és a megye határain kívül is megszámlálhatatlan koncertet adtak kisebb-nagyobb településeken, különböző rendezvényeken különböző évszakokban, vitték a klasszikus zenét a nagyobb és kisebb, változó létszámú közönségnek, akiknek rendszerint elnyerték a tetszését.

2021 szeptemberében a Dolce Hegedű Egyesület felvételt nyert Siklós Város Önkormányzatának helyi érték-tárába.

Siklói Tenkes Vegyescsár

KEZDETEK, MEGALAKULÁS, KARNAGYOK

Siklós városában a daléneklés, a kóruséneklés több mint 150 éves múltra tekint vissza. Az első Polgári Dal- és Olvasókör hivatalosan 1868-tól működött, egészen 1949-ig. Ezután is volt férfikar, Várady László vezetésével, ők színesítették a község rendezvényeit, majd 1952-ben vegyescsár alakult a Siklói Járási Művelődési Házban.

A vegyescsár első karnagya Pécsi Géza énektanár volt, aki lelkes és hozzáértő munkával jó nevű kórust hozott létre. Pécsi Gézát Turza Imre, majd Hidasi Varga Gyula követte. 1956 után Horváth László vette át az együttes vezetését.

Dede Ilonát 1963-ban kérték fel a vegyescsár vezetésére, aki a leghosszabb ideig, 26 évig vezette a kórust. E hosszú időszak alatt számos dalos találkozón, versenyen, minősítő hangversenyen bizonyított a vegyescsár, arany-, ezüst-, bronzérmekkel gazdagítva az elismerések sorát.

Fotó: Tatai Krisztián

Dede Ica néni leköszönése után Pozsgay Márta vezetésével újult erővel vágta bele a munkába, új darabok kerültek a repertoárba, fiatal, lelkes kórustagok jöttek a gimnáziumból, felpezsdítve a kóruséletet. Márti – kislánya születése miatt – csak 1996 végéig vezette a kórust. Őt Tamási Éva pécsi karnagy követte, aki közel két évig dolgozott együtt az énekkarral. 1999-ben Kriszt Kinga vette át a vegyeskar vezetését. A diploma előtt álló fiatal karnagy ismét új szint és frissességet hozott a kórus életébe. Az első megmérettetés vele egy CD-felvétel volt 1999 őszén, Aranyszárnyú angyal címmel. Ezt követte 2004-ben Bajók János: A Megváltó című rockoperájának ősbemutatója, melyet saját szervezésben állított színpadra az egyesület. Szintén ebben az évben a csehországi Olmützben megrendezett nemzetközi kórusversenyen ezüst minősítést szereztek.

2002-től működik a kórus egyesületi formában, Tenkes Vegyeskari Egyesület néven, biztosítva ezzel az énekkar működését. A tagdíj mellett számos nyertes pályázat teszi lehetővé, hogy a vegyeskar kiváló szakmai vezetővel dolgozzon, részt vehessenek kórustalálkozókon, fesztiválokon itthon és külföldön, és maguk is rendszeresen szervezzenek ilyen programokat. 2007 júliusától újabb változások történtek. Ekkor vette fel a kórus a Siklósi Tenkes Vegyeskar nevet, és Wirth Márton személyében új karnagy került az élére. Munkájának köszönhetően hatalmas szakmai fejlődésen ment keresztül a kórus. A vele töltött öt év alatt sok tapasztalattal, élménnyel gazdagodtak. 2008-ban a Mecsek Kamaraooperával együttműködve jelmezes színpadi előadást állítottak színre Kacsóh Pongrácz János vitéz című daljátékából, amit Siklóson, Pécssett és Baján is bemutattak.

Még az év decemberében nagy sikerű operett gála hangversenyen énekeltek a norvégiai Steinkjerben. 2010-ben elkészítették második CD-lemezüket, melyen elsősorban Kodály és Bárdos művei szerepeltek. Jótékonysági gálaestet adtak a kórus fennmaradásáért 2012-ben, melyen neves szólisták és zenekar is közreműködött. Marci szeretettel vezette a kórust, az utolsó évben Szeiler Viktóriával közösen, a vezetést 2012-ben adta át Kecskés Diánának, aki négy évig volt karnagya az énekkarnak. Neki köszönhetően több év kihagyás után újra megmérettette magát a kórus, 2013-ban és 2015-ben egyházi és világi kategóriában is arany minősítéssel tértek haza a Keszthelyi Dalünnepről.

Jelenlegi karnagyuk – 2016 szeptemberétől – Kunváriné Okos Ilona, akinek munkáját Pécs Város Oktatási Díjával, A magyar kultúra terjesztéséért díjjal, valamint tanár kategóriában KÓTA-díjjal is elismerték.

NAPJAINKBAN

A vegyeskar 2022-ben ünnepli fennállásának 70. évfordulóját, melyet a harmadik CD-lemez elkészítésével kíván megpecsételni, és egy lemezbemutató koncert keretében a nagyközönség elé tárni nyárindítóként. Az elmúlt hét évtized a kórus tagjai számára is meghatározó időszak volt. Vannak köztük, akik közel a kórus fennállása óta, több mint 60 éve oszlopos tagjai az együttesnek.

Többen örökségüként részesülnek elődjek sikereiből és kitartó munkájából, így gyermekek és már unokák is a kóruséneklés szerelmeseiként tevékenykednek tovább. Nem véletlen az sem, hogy a kórus tagjai között tudhat környező és távolabbi településen élő társakat, akik számára a közösség befogadó és nyitott hozzáállása, illetve a kóruséneklés iránti alázatos elkötelezettsége elég ok, hogy akár 60, 100 vagy 120 km-t megtegyenek egy-egy próbán való részvételért.

A kórus állandó közreműködője a helyi rendezvényeknek, de részt vesznek kórustalálkozókon, fesztiválokon is. Maguk is rendszeresen szerveznek koncerteket, találkozót, melyekre mindig újabb kórusokat hívnak meg, hogy ezzel is bővítsék kapcsolataikat, megismertessék városukat más hazai és külföldi énekesekkel. 2018-ban – hagyományteremtő szándékkal – indították el a Tenkes Kórusfesztivált, mely 2021-ben második alkalommal került megrendezésre. A minősítések során többször kaptak arany minősítést, majd 2019-ben Gálakórus címet szereztek. Európa számos országában felléptek: Németországban, Horvátországban, Olaszországban, Ausztriában, Csehországban, Szlovákiában, Erdélyben és Norvégiában.

A kórus repertoárja igen sokszínű, a népdalfeldolgozásoktól az egyházi zenén át a klasszikusokig szinte minden elhangzik előadásukban. A hagyományos kórusmuzsikán túl azonban a lelkes, amatőr tagság szívesen próbálja ki magát más műfajokban is, ha arra lehetőség nyílik.

A kórus munkáját a város is többször elismerte. Először 1988-ban kaptak Siklós Városért emlékérmét, majd 2001-ben Rédei Károly Közművelődési Díjban részesültek, mely kitüntetéssel a kórusban éneklő Képiró és Vörös család is átvehette, a kultúra területén végzett munkájuk elismeréseként. 2021-ben a Siklói Értéktár Bizottság felvette a Siklói Tenkes Vegyeskart a helyi értékek közé.

A társaság jó munkakapcsolatot tart fenn helyi, baranyai és más kulturális szervezetekkel. Nyitott az innovatív kezdeményezésekre, és keresi az együttműködési lehetőségeket a számára még ismeretlen művészeti csoportokkal.

A kórus szinte minden rendezvényén fellépési lehetőséget nyújt ifjú művésztalálkozóknak, mert a kóruséneklés hagyományának megőrzésén túl egyik kiemelt célja a fiatalok felkarolása, bemutatkozási lehetőséggel támogatása.

A kórus heti rendszerességgel tartja próbáit az Örsi Ferenc Művelődési Központban, illetve kórustáborban készülnek fel nagyobb rendezvényeikre, ez a közösséget és az énekkar hangzását is egységesebbé teszi, és lehetőséget ad arra, hogy a tagok jobban megismerjék egymást.

Szakmai munkája mellett a vegyeskar jellemzően családiás, baráti társaságot alkot. Rendszeresen szerveznek közös programokat a próbákon és fellépéseken kívül is, és folyamatosan várják az új jelentkezőket.

Siklói Ifjúsági Fúvószenekar

A zenekar 1965-ben alakult Mester József vezetésével. Tagsága a város és a környező falvak fiatal amatőr zenészeiből, a siklói zeneiskola tanáraiból és növendékeiből tevődik össze, jelenlegi létszáma meghaladja a hatvan főt. Mester József után Juhász Tibor, majd Szőke Sándor vette át a zenekar vezetését. 2002-től az addigi zeneiskolai zenekar önállósozott, azóta egyesületként működik. Az egykori helyi zenekar addigra országosan ismert zenekarrá nőtte ki magát. 2002-ben más változások is végbe mentek a zenekar életében. Szőke Sándor távozása után helyét a siklói zeneiskola két fiatal tanára, Sztepánovics Gábor és Márki Norbert vette át, akik 2008 augusztusáig vezették a zenekart, majd újra Juhász Tibor került a zenészek élére. A 2002-ben alakult egyesület 2004-ben, a Siklói

Zeneiskola és a Hajdú Imre utcai Általános Iskola egyesítésekor felvette az új intézmény névadójának nevét, de a zenekar megtartotta a Siklós Város Ifjúsági Koncert-fúvószenekara nevet. A zenekar állandó résztvevője Siklós és a környék kulturális életének, de rendszeres szereplője országos és nemzetközi rendezvényeknek is. Bulgáriában, Horvátországban, Ausztriában, Németországban és Lengyelországban megrendezett találkozók győztes zenekara. Több hazai és nemzetközi díj tulajdonosa. Házigazda zenekarként működött közre a Siklói Nemzetközi Fúvószenekari Fesztivál- és Verseny rendezvényein. Hagyományosan évi két helyi „nagy-koncertet” adnak: a 2002. óta minden januárban megrendezett Újévi koncertet, és minden június utolsó szombatján egy nyárköszöntőt a siklói várbán.

2015-ben a júniusi koncerten ünnepelte a zenekar fennállásának 50. évfordulóját, mely keretén belül egy Fúvószenekari Találkozót is szervezett 5 magyar zenekar bevonásával. 2016-ban már nemzetközivé bővült, és 3 magyar együttes mellett egy horvát és egy olasz zenekar is fellépett.

A város a zenekart 2002-ben „Siklós Városért” emlékéremmel tüntette ki, ezt követően 2006-ban a „Rédei Károly Közművelődési Díj” kitüntetést is átvehették, majd 2015-ben egyesültek kapta meg e címet.

Szinte hagyománnyá vált 2003 és 2014 között minden év augusztusában a saját szervezésű zenekari tábor Kustánszegen, ahol a pihenés mellett próbák és koncertek voltak. Ilyenkor rendszerint felléptünk Zalaegerszegen, Hévízen, Zalakaroson, Kehidakustányban, Kustánszegen, Barlahidán és Mikekarácsonyfán és a környező településeken. Mind a helybéli lakosok, mind a zenekari tagok minden évben várták ezt az egy hetet. 2016-ban viszont szakítottunk ezzel a

hagyománnyal, és az elmúlt 3 évben Crikvenicába utaztunk, megnéztük a tengert. A szakmai felkészülés mellett csapatépítő szerepe is van a tábornak, melyen egyre nagyobb létszámban vesznek részt a zenekar tagjai.

2017 nyarán, kísérleti jelleggel összeálltunk a pécsi Vasasi Bányász Fúvószenekarral, hogy egymást segítve, és kiegészítve lépjünk a közönség elé. Ennek a fúzióknak az eredményét láthatták már a 2018-as újévi koncerten is. Az egyesülés óta 3 karnagy segíti a zenekar szakmai munkáját: Juhász Tibor, Kovács Zsolt és Vucseta László.

A zenekar repertoárja igen változatos, megtalálható benne a XVI. századi táncoktól a német nemzetiségi zenén, a musical-átiratokon át, a popfeldolgozásokig és XX. századi fúvószene-karra írt darabokig szinte minden stílus.

Az együttes célja az igényesen hangszerelt fúvószenekari művek professzionális megszólaltatása, hogy ezáltal emlékezetes zenei élményt nyújtson a közönségnek.

A Siklói Vár- és Múzeumbaráti Kör

ELŐZMÉNYEK

Az előzmények az 1942-1945-ös évekre nyúlnak vissza. Gróf Benyovszky Móric özvegye a várat eladta a Magyar Államkincstárnak 1942-ben, majd ezután a magyar honvédség vette birtokba. A magyar honvédség után a német katonaság vette tulajdonba a várat, jelentős átalakítások kezdődtek, munkaszolgálatosok bevonásával nagy volumenű bontási munkákba kezdtek az épületegyüttes északi szárnyán. A háború végén a várnak nem volt gazdája, az őrizetlen épületbe bárki bejuthatott. Feldúlták az irattárat is, amelyet 1946-ban sikerült rendezni: dr. Szunyoghy Lajos, a magyar honvéd-kiegészítő parancsnokság siklói parancsnoka intézkedett az iratok összegyűjtéséről és biztonságba helyezéséről. Az örökösök a ládába rendezett anyagot elszállították Pécsre, a Baranya Megyei Levéltárba, ahol ma már az irattári szabályok szerinti rendezett állapotban van és hozzáférhető a kutatók számára.

MEGALAKULÁS

1961. december 17-én dr. Bakó Géza, Siklós nagyközség tüdőgondozójának főorvosa összehívta a siklói vár sorsáért aggódó embereket, és velük közösen megalakította a Siklói Várbaráti Kört. Legfőbb célként tűzték ki a vár megmentését. Úgy gondolták, hogy elsősorban a Magyar Államkincstár figyelmét kell felhívni a sürgős beavatkozásra. Ugyanakkor több illetékest is megkerestek, és segélykérően tárták fel számukra a vár épületegyüttesének állapotát. Az eredmény 15 millió forint kiutalása volt, amelyből végrehajthatók lettek az állagmegóvási és restaurálási munkálatok. 1964 nyarán már olyan állapotban volt a vár, hogy megrendezhető lett az első Nemzetközi Fűvós Várfesztivál. Továbbá betelepülhetett a várba a Baranya Megyei Idegenforgalmi Vállalat, amely megnyithatta a 84 személyt befogadó turisztaszállót és a vendéglátóegységet. Ezek a szolgáltatások 1991 tavaszáig működtek a várban.

CÉLKITŰZÉS

A Várbaráti Kör a tevékenységével őrzi az emlékezés lángját a helyi közösségben. Az egyesület úgy véli, hogy a fiatalabb generációknak meg kell ismeriük a településhez és környékéhez köthető történelmi eseményeket és személyeket. További céljuk, hogy – a fiatalokat bevonva – olyan programokat valósítson meg, amelyek felhívják a lakosság figyelmét a helyi társadalom kohéziójának jelentőségére, valamint identitásuk fontosságára. Az egyesület céljai közül talán a legfontosabb egy aktívan együttműködő, egymást segítő, támogató közösség formálása. Kiemelkedő fontosságú Siklós értékeinek bemutatása és ismertségének növelése. Célkitűzései között prioritással bír a kulturális örökség ápolása, Siklós és környéke múltjának feltárása, a hagyományok ápolása. Felvállalja a város történelmi emlékeinek gondozását, jeles történelmi események megfelelő bemutatását, konferenciák, kulturális rendezvények, tudományos ülések szervezése által.

TEVÉKENYSÉGEK, FŐBB FELADATOK

A Siklói Vár- és Múzeumbaráti Kör megalakulása óta tevékenyen közreműködik Siklós közművelődési, helytörténeti és kulturális életében. Számos tudományos konferencia, ismeretterjesztő előadás, klubfoglalkozás, kiadványok megjelenítése, vetélkedők megszervezése, megemlékezések hagyománnyá tétele, valamint a városban több emléktábla elhelyezése kötődik a Várbaráti Körhöz. Az egyesület elnökségének munkájában nagyra tartott siklói lokálpatrióták működtek közre, de tagjai közt több közéleti ember, orvos, tudós is található, úgymint a közelmúltban elhunyt Ráday Mihály, a még ma is aktív Prof. Emeritus Dr. Andrásfalvy Bertalan egykori miniszter, Rozs András történész, Dr. Várnai Ferenc zeneszerző, Dr. Zentai Tünde néprajzkutató, Dr. Lackovich Miklós, Siklós díszpolgára, Nagy Ferenc József egykori földművelésügyi miniszter, Dr. Faludi Zsigmond orvos, Dr. Teész Júlianna orvos, Dr. Várhelyi Magdolna orvos, Dr. Takács Mária jogász, Szujkó Margit tanár.

KÖZELMŰLTBÉLI ESEMÉNYEK

- ◆ Számos városi megemlékezés elindítása és megszervezése, mint például a '80-as évek végén elindított, az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról való független városi megemlékezés, az 1956-os forradalomról emlékezés az 56-os Szövetséggel, vagy az aradi vértanúk előtti tisztelgés.
- ◆ A Várbaráti Kör kezdeményező volt a Batthyány-nap életre hozásában. A Siklósi Vár- és Múzeumbaráti Kör 1987. június 6-án hazahozatta Párizsból Batthyány Kázmér földi maradványait, melyet a siklósi vár kápolnájában helyeztek el. Egy kisváros életében óriási jelentőséggel bír egy ilyen esemény.
- ◆ „Malenkij robot” megemlékezés elindítása, amelyet minden év január 16-án tartanak, emlékezve a kényszermunkára elhurcoltakra. Az eseményen minden alkalommal jeles előadók vettek részt.
- ◆ Tudományos konferenciát szerveztek gróf Batthyány Kázmér születésének 200. évfordulójára 2007-ben, történészek és tudományos munkatársak bevonásával.
- ◆ Kezdeményezésüknek köszönhetően elkészült Siklós monográfiája, Város a Tenkes alján címmel.
- ◆ A Nemzeti Társas Kör 2012. október 23-án országzászlót adományozott az egyesület számára, amely a várkápolnában került elhelyezésre.
- ◆ A televízióból ismert egyetemi tanárok és hadtörténészek által fémjelzett hadtörténelmi konferenciát szerveztek 2016 októberében a siklósi várban.
- ◆ 2017-ben Batthyány-emlékévet tartottak.
- ◆ Történelmi vetélkedőt, rendhagyó történelmi órákat szerveztek, ahol történelmi személyek tartottak előadást diákoknak.
- ◆ PERÉNYI 500 emlékév elindítása. A Perényi család regnálásának ideje alatt a siklósi várban volt a Szent Korona is, a források szerint 1527-29 között. Perényi Imre nádor sokat tett azért, hogy a királyi udvartól távol, vidéken is elterjedjen a reneszánsz.
- ◆ A PERÉNYI 500 keretében a Várbaráti Kör megszervezte a Tenkes Senior Akadémiát, amely elnevezése ellenére nyitott volt valamennyi korosztály számára.

KI VOLT VINCE?

Szent Vince országosan ismert borvédő és időjárást meghatározó szent. Ünnepeinek dátuma január 22. Nevének jelentése miatt termésjósló nappá vált, különösen a szőlősgazdák körében. Máig sok nyelven használatos a régi paraszti mondás: „Ha megcsordul a Vince, tele lesz a pince”. Hogy szentünk a bor patrónusa lett, annak oka nagy valószínűséggel nevének népies etimológiája: Vin-Cent azaz „százszoros bor”. Franciaországon kívül a keresztény bortermelők Elzászban, Dél-Németországban és Ausztriában részesítik tiszteletben. Párizsi borkereskedő-társulások még a barokk időkben is verettek olyan pénzt, amelyen egyéb szentekkel együtt Vince is látható. Nevének a vinum, azaz bor szóval rokon hangzása miatt a szőlőművesek Vince napját bortermő jóslásra is használták.

ÁLLITTATOTT
AZ ÚR 1902. ÉVÉBEN
MEMENTÓUL.

ÚJRAÁLLITTATOTT
A ZUHÁNYAI GAZDÁK
ADOMÁNYÁBÓL
AZ ÚR 2007. ÉVÉBEN.

A Vince-napi regula első hazai írásos előfordulása a pesti ferencesek középkori misekönyvének 1498 tájáról származó kéziratos bejegyzésében már szerepel. Azt tartották, ez a nap a „szőlővessző páfördülője”, ekkor indul a tavaszba, ezen a napon figyelik meg a gazdák a levágott „vince vesszőkön” a rügyleteket, és következtetnek megfigyeléseikből a következő év termésének bőségére. A hagyomány szerint ilyenkor az égiek közbenjárását kéri a gazdák a jó termésért és a szőlőnek kedvező időjárásért. Vagyis ha ezen a napon olvad, az erez megcsordul, és jégcsapok keletkeznek, akkor jó bortermés ígérkezik.

*„Ha csöpög a Vince, telik a pince.
Ha fénylik a Vince, teli a pince.
Fényes Vince, tele pince. Ködös Vince,
üres pince.
Ha fénylik Vince, megtelik a pince. Ha
csepeg, csurog, kevés lesz a borod.
Ha megcsordul a Vince, tele lesz a
pince!”*

VINCE-NAPI HAGYOMÁNYOK SIKLÓSON

A Villányi borvidékhez közeli Dráva-szögből terjedt el a Vince-naphoz kötődő vesszőmetszés hagyománya, mely hosszú évek óta a borvidék kiemelt rendezvénye.

Vince Dél-Baranyában is a magyar szőlősgazdák jóslónapja volt. Siklóson a 18. század óta iparosok és kereskedők éltek, akik szőlővel is rendelkeztek. Január 22-én, Vince-napján a szőlőtermelők fürkészték az eget, mert napsütés esetén bő termésre számítottak, míg ha ködös volt az idő, keveset szüreteltek ősszel. Ha napfényes volt az idő, áldomást is ittak a szent tiszteletére. Régebben viszont ha az eresz nem csordult meg, hideg vízzel öntötték le a présház tetejét, hogy csorogjon az eresz a víz által. Ezen szokások napjainkig megmaradtak a szőlőtermelő vidékeken.

Január 22-höz közeledve a gazdák megbeszélik, kinek a szőlőjében ülik meg a Vincét. A megbeszélte napon szalonnát, kolbászt, hurkát, kenyeret csomagolnak, és a hegyre vágatnak. A legtávolabbi szőlőbe mennek. Csak akkor választják a legközelebbit, ha rossz az idő. Ilyenkor azonban hamar végét vetnek a szórakozásnak, hisz a rossz idő rossz termést jelent. Enyhe idő esetén, amikor a fagy felengedett, falatozás közben természetesen a borosüveg is kézről kézre jár. Beszélgetés közben szó esik a múlt évi termésről, a szüretéről. Evés után gömböcöt akasztanak egy tőkére, hogy a gömböcöz hasonló nagyságú fürtök teremjenek. Mielőtt hazamennek, vincevesszőt metszenek, és nótaszóval indulnak haza. A szőlővesszőket a meleg szobába, öblös szájú üvegbe helyezik. Ha kihajtanak a vesszők, nem fagytak le a rügyek, és a kifakadó vessző hajtásain képződő virágkezdeményezések megmutatják a szőlő termékenységét is.

NAPJAINKBAN

Évek óta hagyomány, hogy a siklói hegyoldalon álló kőkeresztek egyikénél Vince-napján összegyűlnek a helyi szőlő- és bortermelés képviselői, a közélet szereplői, a város egyházi vezetői, hogy részt vegyenek a vesszőszentelésen. Napjainkban már egyre több vendég és érdeklődő is ellátogat a szőlőkbe. A Vince-nap a vesszők megszentelésével kezdődik, egyházi vezetők áldásával. Az áldás után a termelők hazaviszik a szőlővesszőket, üvegbe teszik azokat, és az elkövetkezendő időszakban – attól függően, hogy mennyi hajtást hoz – megjósolják a szüret gazdagságát.

Siklóson városi rendezvényként első alkalommal 2003. január 22-én – hagyományteremtő szándékkal – rendezték meg a Vince-napi vigaságokat. A Tenkes-hegy oldalán lévő pincék gazdái továbbra is tartják azt a régebbi szokást, hogy pincéről pincére járnak, s végigkóstolják társaik borait, mustrálva az előző évi szüret eredményét.

A Villány-Siklói Borút Egyesület szervezésében – az elmúlt évek hagyományait követve – színes Vince-napi programokkal várják az idelátogató kedves vendégeket. A „Pincéről Pincére Variációk Vincére” nevű rendezvénysorozaton belül három csomag közül választhatnak az érdeklődők.

TOP 3 - PROGRAMCSOMAG

DŰLŐJÁRÓ VINCE

Az egész tájat megmutató DŰLŐJÁRÓ VINCE programban busszal járják be a Villányi borvidéket, és a hagyományos-Vince napi áldomásban is részesülnek. A Dűlőjáró változatok 3 útvonalon érhetők el. A résztvevők felejthetetlen téli tájélményben, izgalmas játékokban, finom borokban és ínycsiklandó falatokban részesülnek.

HORDÓS VINCE

A HORDÓS VINCE programban megismerkedhetnek a vendégek a forgalomban még nem lévő, hordókban érlelődő borokkal.

VACSORÁZÓ VINCE

Az egész napos talpon állás után este több településen is a házigazdák VACSORÁZÓ VINCE programajánlataiból válogathatnak.

Siklós Város Önkormányzata 2020 őszén a siklói Vince-nap hagyományát nevesítette a helyi értéktárba, ami 2022-ben felvételt nyert a Baranya megyei értékek közé is.

A Tenkes kapitánya

A SOROZATRÓL

A Tenkes kapitánya 1963-ban készült, 1964-ben vetített 13 részes, fekete-fehér magyar televíziós sorozat, amelyet Örsi Ferenc forgatókönyve alapján Fejér Tamás rendezett. Zenéjét Vujicsics Tihamér komponálta.

Ez volt a Magyar Televízió első és egyik legsikeresebb sorozata, a magyar televíziózás hajnalán készült. Műfaját tekintve történelmi kalandsorozat, történetének alapjául a siklósi vár és Siklós környezete szolgált. A forgatások is a siklósi várban és Siklós környékén voltak. A film sikerén felbuzdulva Örsi Ferenc – azonos címmel – ifjúsági regény formájában is feldolgozta a történetet, szinte azonnal a forgatókönyv megírása után. A 13 részes tévésorozat rövidített változataként egy kétrészes mozifilmet is készítettek, amit 1965. június 10-én mutattak be.

A Tenkes kapitánya nem csak az egyik legsikeresebb filmsorozat lett, de a

legelső televíziós sorozat volt Magyarországon. 1963 júniusában megérkezett a filmesek hada a dél-baranyai nagyközségbe, és ezzel alaposan felbolydult a falu élete. A főutcán egyszer csak megjelentek olyan sztárok, akiket addig legfeljebb csak moziban láthatott a vidéki lakosság. Zenthe Ferenc, Pécsi Ildikó, Basilides Zoltán, Ungváry László, Szabó Gyula, Tordy Géza jött szembe a piacra, boltba vagy a postára menet. A több mint egy hónapig tartó forgatás alatt a művészek a helyszínen is laktak, javarészt a helyi lakoságnál elszállásolva. A település aktívan kivette a részét a forgatásból. A lakosság apraja nagyja statisztának állt, hol labanc, hol kuruc szereplőt alakított a sorozatban. Gyakorta a településen élők adták a kellékeket is, a simogatható kiscicát, a vásárba az eladó portékát, vagy a lőcsős szekeret egyik-másik jelenethez. A siklósi boroikat is a helybeli pincékből szállították a forgatás helyszínére.

A SOROZAT FŐBB ÉRDEKESSÉGEI, KULISSZATITKOK

A film egyik leghíresebb jelenete, amikor a főhős a szájával felemel és kiiszik egy poharat úgy, hogy közben a hozzákötözött, hatalmas faszéket is felemeli. Ez a jelenet felbukkan a Magyar vándor című filmben is, szintén Zenthe Ferenc előadásában.

A film egyes látványosabb csatajeleneteit Bán Frigyes 1953-ban készült Rákóczi hadnagya című filmjéből vágták be, mivel a költségvetés nem engedhette meg, hogy ilyen méretű utközeteket forgassanak le.

A labanc katonák neve több esetben az őket alakító színész nevének trefás németesítése (pl. Horkay János – Horkmayer, Kibédi Ervin – Erwiner).

A film megkerüli azt a problémát, hogy az osztrák katonák németül, a magyar parasztok magyarul beszélnek, a filmben jól megértik egymást magyarul, és nincs utalás a használt nyelvre.

Egy jelenetben a főhős a parancsnok arcába iszapot dob – ám valójában csokoládépudinggal dobja meg.

A TENKES KAPITÁNYÁNAK RÖVID TÖRTÉNETE

A sorozat a dicsőséges Rákóczi-szabadságharc idején játszódik. 1704-ben Bécsben Eberstein báró ezredest azzal bízta meg a haditanács, hogy verje szét a Siklós közelében hadműveleteket folytató kuruc sereget. Az ezredes teljesíti a feladatát. A csatában Béri Balogh Ádám kuruc brigadéros is súlyosan megsebesül, de parancsot ad a furfangos Eke Máténak, hogy a népet ösztönözze az ellenállásra, mert a győzelem után biztosan rátelepszik a labanc a falvakra. Máté személyesen támadja meg az ezredest, és figyelmezteti, hogy mik lehetnek a következményei, ha sanyargatja az embereket. Máté közben maga is megsebesül, ám régi öreg jóbarátja, Siklósi bácsi a gondjaiba veszi. Először csak ketten zaklatják a labancokat, de amikor az osztrákok Siklósról elhajtanak valamennyi lábasjószágot, csatlakozik egy harmadik hős is hozzájuk Buga Jakab személyében. Mátéék a Villányi-hegységben levő Tenkes-hegy egyik barlangjába fészkelik be magukat, amit hajdan a törökök elleni búvóhelyül használtak a siklósiak, és csak a megbízható öregemberek ismerik, hol van. Máté már az elején innen küld üzenetet Eberstein ezredesnek, amit Siklósi bácsi tanácsára ír alá a Tenkes kapitányként.

A későbbiekben megérkezik Eberstein felettese, a tábornok, a dél-magyarországi osztrák seregek fővezére. Máté gyanítja, hogy mi járásban van Siklóson, ezért be akar jutni a várba. A kapitány gyanúja helyes, mert a tábornok

három héten belül általános hadműveleteket akar indítani. Máté behatol a tábornok szállására, és megszerzi a haditervet. Jakabbal rögvest útnak indulnak Béri Balogh Ádámhoz, ám a labancok kegyetlen válaszlépésre szánják el magukat.

A bosszútól fűtött Dudva György javasolja azt, hogy a kurucok eddigi módszereit vegyék elő. Mátéék gyakran öltöztek be áruhába, többek között császári egyenruhákba, most azonban Eberstein emberei veszik fel a magyarok öltözékét. A kegyetlen osztrákok minden nőt és gyereket begyűjtenek Siklós környékéről, minthogy a férfiak mind Máté és Jakab alá álltak. Eberstein ultimátumot ad: ha nem adják ki a Tenkes kapitányát, akkor kivégzik a foglyokat.

Jakab és Máté rajtaütnek azon a szerkén, amely Eszék felé halad, de a arról asszonyoknak beöltözött labancok ugranak le. Jakab sebesülten elmene-kül, ám Mátét elfogják, a várba viszik, és ott kegyetlen kínvallatásnak vetik alá. Rózsa előáll egy ötlettel, hogyan lehetne Mátét kimenteni, mielőtt lefejeznék. Öregapja kútásó volt, és na-

gyon régen egy kút ásása közben fel-deztek a vár rég elfeledett földalatti folyosóit. Az öreg meg is mutatja azt a kutat, majd elindulnak a vár felé.

Jakabék a várhoz érkeve kibontják a falat, és rátalálnak a leláncolt kapitanyra. Az alagúton keresztül már nem mehetnek vissza, mert a fal beomlott és lezárta az utat a kúthoz. Máté kiszabadítja az asszonyokat, Viktor pedig néhány fegyvert is szerez nekik. A Tenkes kapitánya megív Eberstein ezredessel, akit a párbaj végén bezár egy kamrába. Az asszonyok és a gyerekek – amivel és ahol tudják – elnás-pángolják a labancokat, felszabadítva a várat.

Béri Balogh Ádám serege nagy csatában legyőzi a labancokat, akik a tábornok és a haditerv nélkül könnyen be-sétálnak a kurucok leszállásába.

MÉLTÓ MÓDON TISZTELEGVE A MÚLT ESEMÉNYEI ELŐTT

Siklós városa nemcsak a forgasok során állt partnerként a sorozathoz, hanem a későbbiekben is fennmaradt, barátságga alakult a színészekkel, a regény írójával a kapcsolat. A sorozat főszereplője Siklós díszpolgára, Zenthe Ferenc – nevét Siklóson közterület őrzi. Örsi Ferenc szintén Siklós díszpolgára – nevét a művelődési központ viseli. A Tenkes kapitányának kultusza azért is maradt fenn az idők során, mert az első sorozat volt, amit televízióban vetítettek. Az 1956-os időszakot követően egy dicsőséges harcról, ellenállásról szólt, és példaértékű a benne szereplő színészek em-

bersége, megítélése. Emberséges, baráti kapcsolatokat ápoltak egész életük során Siklós városával, amelyet a város hasonló módon tisztelt, elismert és megbecsült.

NAPJAINKBAN

Siklós jó hírnevéhez A Tenkes kapitánya és annak népszerűsége nagy mértékben hozzájárult. Mind a mai napig, ha azt kérdezzük az ide látogató vendégektől, mi az első dolog, ami eszükbe jut Siklósról, természetesen az esetek döntő többségében a Tenkes kapitányát említik meg.

A Tenkes kapitánya nemcsak sikeres alkotás volt, de motivációt adott ahhoz, hogy az országszerte is ismert történet helyszínét felkeressék az érdeklődők és a turisták. KOVÁCS A. (1963) című könyvében olvasható, a leírások szerint a sorozat bemutatását követő években rendre mintegy százezer látogató kereste fel a várat, hetenként érkeztek kirándulócsoporthoz, és számos külföldi vendég is megfordult már a híres történelmi falak között. Ez a motiváció kitart napjainkig is, hiszen sokan kíváncsiak mind a sorozat forgatási helyszínére, illetve a már azóta több ütemben felújított történelmi örökségre.

Mind Siklós városa, mind a siklósi vár máig őrzi A Tenkes kapitánya emlékeit. A várban kialakításra került egy Tenkes kapitánya emlékkerem, és korábban – 2009-ben – megrendezésre került a várudvarban A Tenkes kapitánya musical formájában. Köré egy egész eseménysorozatot szerveztek, amellyel még jobban arra sarkallták a tömeget, hogy ellátogassanak a térségbe.

A musicalt több napon keresztül lehetett megtekinteni. A közel hatvan táncos és kaszkadőr mellett Stohl András, Mészáros Árpád Zsolt, Gubás Gabi, Lipics Zsolt és Balikó Tamás neve is színesítette a szereplők sorát. 2009-től kezdve három éven át került megrendezésre A Tenkes kapitánya, amely nagy sikernek örvendett.

Siklóson Buga Jakab elnevezéssel „kétkeresek” eseményt indítottak 2021-ben. A hagyományteremtő szándékkal szervezett kerékpártúra a Balatonkör Sportegyesület és Siklós Város Önkormányzatának védnökségével kerül megrendezésre, szeptemberben. Buga Jakab nyomába eredve a résztvevők megismerhetik Siklós és környékének szépségeit: a siklósi várat, Siklós környékét, a villányi borvidéket, az érintetlen Dráva-partot.

Siklós értékeit látni kell!

A város kiemelt rendezvénye a siklói végvári vitézségek, egyszerűsítve Várfesztivál nevet viselő programja, amely a siklói várban és várkertben kerül megrendezésre. A Végvári Vitézségek során minden generáció tagjai átélhetik a korabeli történelmi játékok hangulatát.

Szintén a siklói vár ad otthont a Siklói Art és a Siklós Szalon kortárs művészeteket felsorakoztató kiállításának. A várost felkereső vendégeket várják az Állj be Te is huszárnak!, a húsvéti és pünkösd sokadalmak, a nyár folyamán pedig a várudvari estéken csendülnek fel népszerű slágerek a várszínház keretein belül.

A vár mellett a városban is számtalan programhelyszínen élvezheti a mediterrán kisváros hangulatát a turista. A város sétalóutcájában hagyományteremtő szándékkal kerül megrendezésre a várossá nyilvánítás napjához köthető rendezvénysorozat.

Könnyed koncertekkel, kézművesek és gasztronómiai portékájukat kínáló árusok utcájával igyekeznek színvonalas, minőségi programot biztosítani a szervezők. Szintén a belváros telik meg az adventi időszakban, amikor az adventi koszorú gyertyagyújtása köré szerveznek kulturális műsorokat. Ezekon a programokon a város művészeti csoportjainak színvonalas produkcióját is megtekintheti az ide érkező.

A város az elmúlt pár évben új szintre emelte a Villányi-hegység Tenkes-oldalát, ugyanis műúttal és kerékpárúttal látta el a helyi pincészetekhez vezető dűlőutakat.

A Vince-nap és a Márton-nap is jó lehetőséget ad arra, hogy kóstolgassuk a jobbnál jobb siklói borokat. Időzzünk a helyi pincészetekben ahol a szőlősgazda bemutatja a pohárba került vörös- vagy fehérbor történetét, ismertetőjét.

BŐVEBB INFORMÁCIÓ A PROGRAMOKRÓL ÉS A VÁROS ÉRTÉKEIRŐL

Siklós Város Önkormányzata

7800 Siklós, Kossuth tér 1.

Telefonszám: + 36 72/579-500

Keresse Siklós Város Önkormányzatát a Facebookon is:

www.facebook.com/siklosvaros

Látogasson el Siklós város honlapjára:

www.siklos.hu

Siklósi Vár

7800 Siklós, Vajda János tér 8.

Telefonszám: + 36 72/ 579-090

Keresse a Siklósi Várat a Facebookon is:

[/www.facebook.com/siklosi.var.hivatalos.oldal](http://www.facebook.com/siklosi.var.hivatalos.oldal)

Látogasson el a Siklósi Vár honlapjára:

www.siklosivar.hu

A kiadvány az Agrárminisztérium támogatásával készült.

Kiadja: Siklós Város Önkormányzata
Felelős kiadó: Riegl Gábor polgármester
Székhely: 7800 Siklós, Kossuth tér 1.
Telefon: 72/ 579-500

Nyomdai munkák, grafika, szerkesztés: Múzeum-Várkert Kft.
Nyomtatott példányszám: 4000 db
Fotók: Wiesner Zoltán, Csizmadia Bálint

INGYENES KIADVÁNY

A kiadvány megjelenését támogatták:

AGRÁRMINISZTERIUM

SIKLÓS 2022.